

"Piena loģistika" vadība (no kreisās) Jānis Grasbergs, piena iepirkuma speciāliste Rudīte Bendzule, Agris Ludriks un Andris Ozoliņš

mēs varam samaksāt 1000 eiro. Tātad – ir kaut kas, uz kā rēķina Īrijā to tūkstoti vairāk var samaksāt. Ja šeit saņemtu adekvātu samaksu par pienu, ar to pietiktu.

Mēs tikai piecus mēnešus esam Eiropas vidējā cenu līmenī, atceramies, ka ir valstis, kur cena ir augstāka. Ja lauksaimnieks Latvijā ilgstoši saņemtu šo ES vidējo cenu, kas bijusi 20 % augstāka, tad mums būtu vairāk modernu fermu, veiksmīgāk notiktu paaudžu nomaīņa. Tas ir ilgtermiņa pasākums, kad jaunais saimnieks saprot, ka var konkurētspējīgi strādāt ES vidējā līmenī, nevis ar 20 % atpalcību.

– Mēs tomēr redzam, ka ES piena ražotāju un ganāmpulku skaits samazinās. Lielākajā daļā veco ES valstu krītas arī saražotā piena apjoms un ES Piena padome vismaz reizi gadā ir rīkojusi protestus pret zemajām ES piena iepirkuma cenām. Tātad arī tur, kur ir augstāka piena cena, zemnieki nemaz nav bijuši laimīgi.

– Ja skatāmies Latvijas kontekstā, tad redzam, ka zemniekam nauda dzīvī nav svarīgāka (smejas). Mēs līdz šim saņemām par 20 % mazāk, bet, piemēram, par tehniku maksājām tikpat, cik lauksaimnieks ES, arī par degvielu, graudiem, papildbarību utt. Ja dzīvojam ar 20 % atpalcību, tad mēs dzīvojam zem nabadzības sliekšņa. Strādājot vienotā tirgū, mēs salīdzinājumā ar kolēģiem vecajās ES valstīs esam dzīvojuši zem ūdens, kur, kā zināms, ilgi dzīvot nevar.

– Esam dzīvojuši 30 gadus.

A. Ludriks: – Jā, un esam izdzīvojuši. Varam veikt salīdzinājumu tepat Latvijā, piemēram, paskatāmies Vidzemē un Latgalē. Vidzeme, kas ir Latvijas piena centrs, kur saimnieki centušies kooperēties, spējuši strādāt tirgū un iespēju robežās saņēmuši Latvijas mērogā tomēr labākās piena cenas, ir attīstījušies. Paskatieties, kādas mums fermas – liels skaits ir modernizētas un robotizētas. Tepat līdzās ir Latgale, kurā ar ļoti zemām iepirkuma cenām ilgu laiku dominēja viens liels uzņēmums. Tur, ar retiem izņēmumiem, tikai tagad šādas saimniecības veidojas.

– Vai pēc COVID-19 laika ar Krievijas karu Ukrainā, kas nes līdzīgu strauju resursu cenu kāpumu, komplektā ar ES zaļā kursa prasībām, dod zemniekiem iespējas vai rada izaicinājumus, kas varētu likt kādam izstāties no tirgus?

A. Ozoliņš: – Minējāt, ka Vācijā saimniecību un kopējais govju skaits samazinās, vienlaikus pieaug izsaukumi. Šeit jau notiek tas pats. Pašreizējā situācija ar jaunajām prasībām vēl vairāk veicinās mazo saimniecību aiziešanu, augs tikai lielie. Jaunie negribēs turpināt saimniekot mazajās saimniecībās, kur nav iespējama attīstība, jo tas prasa lielus ieguldījumus. Mums būs lielas efektīvas saimniecības, kas spēš visas šīs normas ievērot. Šis ir dabīgs evolūcijas process. Lielie vienmēr bijuši kredītu spriedzē, bet viņi tomēr attīstās, bet mēs redzam, ka mazie aiziet straujāk – robotu uzlikt viņi nevar, strādniekus dabūt nevar, jaunie šādu saimniecību pacelt negrib, cits nekas ne-

atliek. Ar pārstrādi notiks līdzīgi – ko tu vari veikalam piedāvāt, ja pārstrādā pāris tonnas ar roku darbu, kas kļūst aizvien dārgāks.

Šajā sakarā gribu pieminēt Šveices piemēru – jā, tur ir liels skaits mazu saimniecību ar 10–15 govīm un viņi paši no piena ražo arī sieru. Būtiski, ka visi viņi ražo vienu siera veidu vienādā kvalitātē un iepakojumā vienādā iepakojumā un visi kopā šo pasūtīto produkciju nodod izplatīšanai vienam distributoram, kas sieru pārdod par augstu cenu. Protams, ir arī tūrisma piensaimniecības, kas pelna, rādot, kā top siers. Man vienmēr galvā bijis jautājums – kā izdzīvot mazajiem. Te arī atbilde – apvienojieties, ražojiet vienu produkciju ar augstu pievienoto vērtību.

J. Grasbergs: – Vienīgais veids, kā attīstīties 30 govju saimniecībai, ir caur kooperatīvu. Tā saimnieks var saņemt šīs dienas aktuālo cenu. Ir saimniecības, kur ir 15–30 govīs un saimnieki virs 60 gadiem, kuri saka – man ar to, ko nopeln, pietiek. Ja šādās saimniecībās jaunā paaudze neienāk, tās no tirgus aiziet, un tas ir pašsaprotami. Mums tas tiek pusgadu, gadu iepriekš pateikts – mēs strādājam pēdējo sezonu, nākamgad iesim pensijā. Viņiem ir savs pensiju fonds – zeme, ko šādos gadījumos nodod uz īri, paši turpina laukos dzīvot.

Runājot par zaļo kursu – katrs prasīja kaut ko maksā. Vai nu mēs prasām, lai par to maksā sabiedrība vai saimniecība pati. Saimniecība to var atļauties no peļņas, kas tai ir. Piemēram, mēslu krātuvei nepieciešams jumts, kas maksā kaut kādu summu, kas savukārt palielina piena pašizmaksu. Saimnieks sarēķina un secina, ka nesanāk. Daudzi nerēķina, vai ar esošo piena cenu var veikt investīcijas, jo īpaši tās, kas nepalielina peļņu.

Ir jau arī daudzas vides lietas, kas ļauj nopelnīt. Piemēram, ja mēslu krātuvēs lietojam baktērijas, kas piesaista slāpekli, tad pēc tam mēsli augsne daudz labāk izmantojas un nevajag tik daudz granulēto slāpekli. Mēslu aprites sakārtošana, kad tos iestrādājam augsnē ar inžektoriem, kas, protams, maksā dārgi, tomēr ļauj ietaupīt uz minerālmēsliem. Šobrīd, kad pieaug energoresursu cenas, daudzi vides mērķi kļūst aizvien pamatotāki.

Tas pats attiecas arī uz pārstrādi, kā organizēt ražošanu, lai tā būtu ar peļņu konkrētā tirgus situācijā. Mūsu uzdevums ir laikā piegādāt pārstrādei nemainīgi kvalitatīvu pienu. Mūsu lielākā atbildība ir pret zemnieku, kam dodam drošības garantijas pret dažādiem riskiem. Pašam lauksaimniekam jāsaprot, ka cita ceļa nav – jākooperējas.